

ks. Jerzy Adamczyk
Wyższe Seminarium Duchowne w Radomiu

Zadania proboszcza w zakresie poradnictwa rodzinnego

Wstęp

Dokument Papieskiej Rady ds. Rodziny zatytułowany „Przygotowanie do sakramentu małżeństwa” przyznaje, że „ponieważ Kościół jest widoczny poprzez diecezje, te zaś składają się z parafii, zrozumiałe zatem, że całe przygotowanie kanoniczno-pastoralne do małżeństwa ma się odbywać w parafii i diecezji. Jest więc bardziej zgodne z wymową eklezjalną sakramentu, że małżeństwo z zasady (KPK kan. 1115) jest celebrowane w kościele wspólnoty parafialnej, do której należą nowożeńcy”¹.

Wielorakie wysiłki podejmowane przez Kościół w różnych sektorach jego działalności, mające na celu promocję małżeństwa i rodziny, domagają się uwrażliwienia całej społeczności kościelnej, wszystkich środowisk, jednostek oraz wspólnot na problemy, jakie przeżywają współczesne małżeństwa i rodziny. Małżeństwa i rodziny stanowią bowiem jedyny w swoim rodzaju fundament i środowisko konieczne dla dalszego istnienia i funkcjonowania większych społeczności,

¹ PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Preparazione al sacramento del matrimonio*, 13 V 1996, Roma 1996, n. 54. Tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, w: K. LUBOWICKI (red.), *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, Kraków 1999, t. 1, s. 389-425.

jakimi są Kościół i naród, a w dalszej perspektywie cała rodzina ludzka².

Nie ulega wątpliwości, że parafia jako „określona wspólnota wiernych”, jak ją nazywa KPK w kan. 515, jest wspólnotą najbliższą każdej rodzinie, jest ona bowiem „rodziną rodzin”, w której każda rodzina ma swoje szczególne zakorzenienie i swoje miejsce. Jedną z istotnych konsekwencji tego faktu jest obowiązek troski o małżeństwo i rodzinę wszystkich członków wspólnoty parafialnej w części każdemu właściwej.

Istotnym elementem wspomnianej troski jest parafialne katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne, rozumiane jako działalność prowadzona przez kościelne poradnie rodzinne, której celem jest udzielanie szeroko rozumianej pomocy narzeczonym, małżonkom i rodzinie³.

Chociaż cała wspólnota parafialna winna świadczyć pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił, jednak to duszpasterze są w pierwszym rzędzie odpowiedzialni za tę kwestię⁴. Jest rzeczą zrozumiałą, że pierwszym duszpasterzem zleconej sobie parafii jest proboszcz, jest on własnym pasterzem, podejmującym pasterską troskę o powierzoną mu wspólnotę pod władzą biskupa diecezjalnego⁵. To on jest przede wszystkim odpowiedzialny za parafialne katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne.

W związku z tym pojawia się pytanie: Jakie są konkretne, prawne obowiązki proboszcza w kwestii przygotowania do małżeństwa?

² Por. J. KRZYWDA, *Obowiązek wspólnej troski wiernych o stan małżeństwa i rodziny według wymogów kan. 1063 KPK*, *Ius Matrimoniale* 4 (1999), s. 139. Zob. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, 25 VII 1993, Roma 1993, n. 104.

³ Zob. Conferenza Episcopale Italiana, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, dz. cyt., n. 57. Por. A. SKRECZKO, *Katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne*, w: R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski (red.), *Leksykon teologii pastoralnej*, Lublin 2006, s. 358.

⁴ Por. kan. 1063 KPK.

⁵ Por. kan. 519 KPK.

Kodeks nie mówi wyraźnie o istnieniu poradni małżeńskiej i rodzinnej, stąd pojawia się kolejne pytanie: Jaka jest podstawa prawna do tworzenia przez proboszcza tego typu instytucji kanonicznej? Wreszcie, aby poradnia mogła prawidłowo i owocnie funkcjonować, konieczni są odpowiedni jej pracownicy. Jakie obowiązki i uprawnienia ma proboszcz wobec personelu parafialnej katolickiej poradni małżeńskiej i rodzinnej? Próba odpowiedzi na postawione problemy naukowe będzie treścią niniejszego przedłożenia.

1. Obowiązki proboszcza w kwestii przygotowania do małżeństwa

Zgodnie z brzmieniem kan. 519 KPK, „proboszcz jest własnym pasterzem zleconej sobie parafii, podejmującym pasterską troskę o powierzoną mu wspólnotę pod władzą biskupa diecezjalnego. Powołany jest do uczestnictwa w posłudze Chrystusa, ażeby dla tejże wspólnoty wykonywał zadania nauczania, uświęcania i kierowania, przy współpracy także innych prezbiterów i diakonów oraz niosących pomoc wiernych świeckich, zgodnie z przepisami prawa”⁶.

Skoro proboszcz jest pasterzem własnym powierzonej mu parafii, to jako pasterzowi przysługują mu zadania nauczania, uświęcania i zarządzania. Wyrażenie, iż „proboszcz jest pasterzem własnym”, określa związek między proboszczem a parafią. Proboszcz jest nominowany dla parafii, stąd wspólnota parafialna ma prawo domagania się od niego posługi w zakresie nauczania, uświęcania i rządzenia. Wymieniony prezbiter w wypełnianiu swoich zadań ma działać „zgodnie z normami prawa”, czyli z poszanowaniem zasady legalności. Proboszcz nie może więc postępować tylko zgodnie ze swym swobodnym uznaniem, ale ma stosować normy prawa powszechnego i partykularnego. Wymóg ten oznacza też poszanowanie przez proboszcza uprawnień wszystkich wiernych chrześcijan oraz wiernych

⁶ Por. J. KRZYWDA, *Obowiązek wspólnej troski wiernych o stan małżeństwa i rodziny według wymogów kan. 1063 KPK*, dz. cyt., s. 140.

świeckich, którzy mają najpierw prawo domagać się od swego proboszcza posługi duszpasterskiej w celu osiągnięcia dóbr duchowych⁷.

Istotnym sektorem kanonicznych obowiązków proboszcza wobec powierzonej mu wspólnoty parafialnej jest kwestia odpowiedniego przygotowania do zawarcia małżeństwa, jak również duszpasterskiego towarzyszenia małżeństwom i rodzinom⁸. Prawodawca kodeksowy w kan. 1063 obowiązek przygotowania młodych do małżeństwa oraz wspierania małżonków w wypełnianiu ich zadań nakłada na całą wspólnotę kościelną, do której oni należą. Do tej wspólnoty należą duszpasterze, poradnie rodzinne, grupy i stowarzyszenia rodzin, rówieśnicy narzeczonych i ich rodziny, katecheci, nauczyciele, a w sensie dalszym także takie instytucje, jak organa władzy samorządowej i państwowej, wyższe uczelnie, zwłaszcza katolickie, a także wydawnictwa, radio i telewizja⁹.

Pomimo, że własna wspólnota kościelna ma świadczyć pomoc wiernym, dzięki której stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił, to w pierwszym rzędzie obowiązek ten spoczywa na duszpasterzach, tj. biskupach diecezjalnych i proboszczach. W przypadku parafii, to proboszcz sprawujący pasterską pieczę pod władzą biskupa diecezjalnego nad powierzoną wspólnotą, jest pierwszym odpowiedzialnym i inspiratorem pomocy małżonkom i rodzinom w parafii¹⁰.

⁷ Por. J. KRUKOWSKI, *Komentarz do kan. 519*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga II (1). Lud Boży*, t. 2., Poznań 2005, s. 417-418.

⁸ „Istotna część posługi Kościoła wobec małżeństwa i rodziny jest realizowana przez prezbiteriów, których odpowiedzialność dotyczy nie tylko problemów moralnych i liturgicznych, ale także tych problemów życia małżonków i członków ich rodzin, które mają charakter osobisty i społeczny”. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, dz. cyt., n. 260.

⁹ Por. R. SZTYCHMILER, *Odpowiedzialność za przygotowanie do wypełniania obowiązków małżeńskich i rodzinnych*, *Studia Warmińskie* 32 (1995), s. 202.

¹⁰ Por. kan. 1063; CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi „Apostolorum Successores”*, 22 II 2004, Città del Vaticano 2004, n. 15. Tekst polski: KONGREGACJA DO SPRAW BISKUPÓW, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005, (dalej: AS); W. GÓRALSKI, *Komentarz do kan. 1063*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu*

Obowiązek szczególnej troski o to, aby narzeczonym i małżonkom w parafii świadczona była odpowiednia pomoc, nakłada Kodeks na duszpasterzy, głównie proboszcza. Czyni to w kan. 1063 KPK, gdzie określony został także przedmiot (treść) oraz formy przygotowania do małżeństwa i pomocy rodzinom¹¹.

Kan. 1064 KPK poleca ordynariuszowi miejsca troszczyć się o właściwe organizowanie pomocy wyartykułowanej w kan. 1063 KPK, po wysłuchaniu także, gdy się to wyda pożyteczne, zdania mężczyzn i kobiet odznaczających się doświadczeniem i biegłością. Norma ta powierza więc ordynariuszom miejsca, przede wszystkim, jak wydaje się, biskupom diecezjalnym i tym, którzy są z nimi zrównani w prawie¹², troskę o praktyczne organizowanie we własnych jednostkach kościelnych zarówno pomocy duszpasterskiej przygotowującym się do małżeństwa, jak i samym małżonkom. Na uwagę zasługuje wzmianka o możliwości skonsultowania się ordynariusza z kompetentnymi osobami świeckimi¹³ (zalecenie rzadko występujące

Prawa Kanonicznego. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła, t. 3/ II, , Poznań 2011, s. 260-261; por. F. GRAZIAN, *Competenze dell'ordinario, del parroco e dei nubendi nella celebrazione del matrimonio*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 19 (2006), s. 248.

¹¹ W kanonie tym nie ma określonej sankcji za niewypełnienie obowiązku duszpasterskiego przez proboszcza, lecz biskup zawsze może użyć swojej władzy, aby zapewnić realizację wspomnianej normy. Por. R. SZTYCHMILER, *Odpowiedzialność za przygotowanie*, dz. cyt., s. 202.

¹² Według *Decreto generale sul matrimonio canonico* Konferencji Episkopatu Włoch, to biskupi diecezjalni, zgodnie z kan. 1064 Kodeksu Prawa Kanonicznego, zobowiązani są do opracowania programu opieki duszpasterskiej nad rodziną i w tym zakresie winni wydać wytyczne odnośnie przygotowania do małżeństwa. Por. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Decreto generale sul matrimonio canonico*, 5 XI 1990, Enchiridion CEI, t. 4: *Decreti, dichiarazioni, documenti pastorali per la Chiesa italiana (1986-1990)*, Bologna 1991, nr 2610-2684.

¹³ Możliwość wysłuchania zdania mężczyzn i kobiet odznaczających się doświadczeniem i biegłością w sprawach małżeńskich wskazuje, że działalność duszpasterska w tym zakresie jest szczególna, stąd wymaga specyficznej wiedzy w dziedzinie nauk antropologicznych i doświadczenia życiowego. Por. I. PÉREZ DE HEREDIA Y VALLE, *Comentario al can. 1064*, w: A. BENLLOCH POVEDA (red.), *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe, fuentes y comentarios de todos los cánones*, Valencia 1993, s. 478.

w kodeksie, będące w tym wypadku normą jedynie fakultatywną). Z pewnością, konkretnym wyrazem pasterskiej troski miejscowego ordynariusza o narzeczonych i małżonków może być wydanie przezeń odnośnych przepisów prawnych¹⁴. Wspomniane przepisy kanoniczne będą więc obligować proboszcza do organizowania pomocy duszpasterskiej przygotowującym się do małżeństwa, jak i samym małżonkom w owocnym przeżywaniu ich związku sakramentalnego¹⁵.

Z kolei kan. 529 § 1 KPK poleca proboszczowi, aby starał się o to, by małżonkowie i rodzice otrzymali pomoc do wypełniania własnych obowiązków oraz popierał wzrost życia chrześcijańskiego w rodzinach, jak również o to, by wierni modlili się w rodzinach¹⁶. Według instrukcji „Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej”, proboszcz winien się przyczynić „do rozwoju chrześcijańskiego życia w rodzinach”¹⁷. Pierwszorzędną rolę proboszcza w przygotowaniu do małżeństwa eksponuje dokument „Preparazione al sacramento del matrimonio”, gdzie autorzy polecają, aby w ramach przygotowania bezpośredniego do małżeństwa „dowartościować rozmowy z proboszczem, przewidziane prawem kanonicznym, aby każdego głębiej poznać”¹⁸.

Na kierowniczą rolę proboszcza w przygotowaniu do zawarcia małżeństwa, jak również duszpasterskiego towarzyszenia małżeństwom

¹⁴ Por. AS, n. 151; W. GÓRALSKI, *Komentarz do kan. 1064*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Księga. IV: Uświęcające zadanie Kościoła*, t. 3/II, Poznań 2011, s. 260; I. PÉREZ DE HEREDIA Y VALLE, *Comentario al can. 1064*, dz. cyt., s. 478. Należy zauważyć, że prawodawca kodeksowy szczegółowe kwestie dotyczące się przygotowania do małżeństwa i troski o rodzinę powierza ustawodawstwu partykularnemu.

¹⁵ Por. T. VANZETTO, *La preparazione al matrimonio, compito di tutta la comunità cristiana ed esigenza attuale*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 15 (2002), s. 345.

¹⁶ Por. kan. 528 §2 KPK.

¹⁷ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Istruzione Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale*, 4 VIII 2002, Città del Vaticano 1999, n. 2. Tekst polski: KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Instrukcja Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Poznań 2002.

¹⁸ Por. PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Preparazione al sacramento del matrimonio*, n. 3, 50-51.

i rodzinom, zwraca uwagę „Dyrektorium duszpasterstwa rodzin” Konferencji Episkopatu Polski, gdzie zapisano, że Diecezjalny Duszpasterz Rodzin „czuwa nad dobrze zorganizowanym i konsekwentnie przeprowadzanym w diecezji przygotowaniem do małżeństwa na wszystkich etapach, oraz nad katechezą dla małżonków i rodziców, do jakiej zobowiązani są proboszczowie”¹⁹.

Wspomniany obowiązek szczególnej troski proboszcza o małżeństwo i rodzinę polega na tym, że prezbiter ten nie tylko sam bezpośrednio przygotowuje narzeczonych i wspiera rodziny, ale czuwa także nad tym, „aby własna wspólnota świadczyła pomoc młodym”. Cięży więc na nim prawny obowiązek nie tylko inspirowania i ożywiania tej działalności, ale także jej koordynowania. Prawodawca przyznaje więc proboszczowi w omawianym zakresie duszpasterstwa funkcję kierowniczą²⁰.

Istotnym elementem przygotowania narzeczonych i troski o rodzinę wpływającym na to, iż stan małżeński zachowa ducha chrześcijańskiego i będzie się doskonalił, jest parafialne, katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne, za które w pierwszym rzędzie jest odpowiedzialny proboszcz²¹.

2. Odpowiedzialność proboszcza za zorganizowanie i funkcjonowanie katolickiej poradni małżeńskiej i rodzinnej

W. Szewczyk słusznie zwraca uwagę, iż poradnictwo w Kościele może być rozumiane bardziej wąsko jako poradnictwo rodzicielskie: dla narzeczonych i małżonków w zakresie uczenia metod naturalnych planowania rodziny (takie poradnie działają w parafiach lub dekanatach) oraz poradnictwo rozumiane bardziej szeroko jako poradnictwo rodzinne, oferujące pomoc w różnych problemach z którymi

¹⁹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej 48 (2004), s. 436-486.

²⁰ Por. S. ZYCHOWICZ, *Pastoralno-prawne aspekty przygotowania do zawarcia sakramentalnego małżeństwa*, Sosnowieckie Studia Teologiczne 4 (1999), s. 275.

²¹ Por. R. SZTYCHMILER, *Odpowiedzialność za przygotowanie*, dz. cyt., s. 201-202.

borykają się rodziny w kolejnych etapach i dziedzinach życia rodzinnego (poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, medyczne, duszpasterskie). Takie poradnie, które nazywamy specjalistycznymi, winny być przynajmniej w większych miastach diecezji. Jest jasne, że w niniejszym artykule interesuje nas jedynie ten pierwszy typ poradnictwa rodzinnego, gdyż wobec niego proboszcz ma sobie właściwą odpowiedzialność²².

Skoro obowiązek szczególnej troski o to, aby narzeczonym i małżonkom w parafii świadczona była odpowiednia pomoc, nakłada kodeks na duszpasterzy, głównie na proboszcza, to właśnie ten duszpasterz winien postarać się o zorganizowanie w parafii katolickiej poradni małżeńskiej i rodzinnej. Prawo partykularne, któremu powierzono są kwestie przygotowania do małżeństwa, obliuguje proboszcza, by przede wszystkim zorganizował parafialną poradnię rodzinną. Jest to pierwszy obowiązek proboszcza w tej dziedzinie duszpasterstwa²³.

Pośrednio o konieczności istnienia parafialnej poradni życia rodzinnego²⁴, która winna być ustanowiona przez proboszcza, mówi „Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeń-

²² Por. *Poradnictwo rodzinne dzisiaj – jak je usprawnić?*, Sprawy Rodziny 61-62 (2003), s. 155-156; CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, dz. cyt., n. 110, 205.

²³ Jest zrozumiałe, że prawo partykularne licząc się z realiami życia i możliwościami poszczególnych parafii, może nakazać zorganizowanie katolickiej poradni małżeńskiej i rodzinnej w większych parafiach, co w konsekwencji zwalnia proboszczów parafii mniejszych z tego obowiązku. Jednak i w takim przypadku proboszcz ma umożliwić narzeczonym i małżonkom możliwość dogodnego korzystania z określonych poradni.

²⁴ Wydaje się, że pośrednio na istnienie parafialnej poradni życia rodzinnego wskazują następujące słowa wyjęte z dokumentu *Preparazione al sacramento del matrimonio* Papieskiej Rady ds. Rodziny: „cała diecezja musi być zaangażowana w realizowanie tego zadania i ofiarować należne wsparcie. Idealnie byłoby utworzyć Komisję diecezjalną ds. przygotowania do małżeństwa, w której skład weszłaby grupa ds. duszpasterstwa rodzin złożona z małżeństw mających doświadczenie pracy parafialnej, z przedstawicieli ruchów oraz ekspertów” (n. 20). Skoro mówi się o „małżeństwach mających doświadczenie pracy parafialnej” w zakresie

stwa w Kościele katolickim”: „wszyscy narzeczeni są zobowiązani odbyć przed ślubem konsultację w Parafialnej Poradni Życia Rodzinnego, gdzie rozmowę o odpowiedzialnym rodzicielstwie przeprowadzi z nimi osoba świecka, należycie przygotowana i upoważniona przez władzę kościelną”²⁵, jak również II Polski Synod Plenarny, w którego dokumentach czytamy: „już w okresie przygotowania przedmałżeńskiego należy uświadomić młodym ludziom, że duszpasterze oraz parafialna i diecezjalna poradnia rodzinna pozostają do dyspozycji rodziny”²⁶.

Natomiast „Dyrektorium duszpasterstwa rodzin” Konferencji Episkopatu Polski *expressis verbis* stanowi, że „Poradnię Rodzinną powołuje Ksiądz Proboszcz, w porozumieniu z Wydziałem Duszpasterstwa Rodzin. Należy dążyć, by każda parafia miała taką poradnię. W przypadkach szczególnych, o czym zadecyduje Biskup Diecezjalny, poradnia może służyć kilku parafiom. Za jego zgodą dobrze będzie zaangażować doradców także przy liczniej uczęszczanych sanktuariach”²⁷. Norma mówiąca, że „należy dążyć, by każda parafia miała taką poradnię. W przypadkach szczególnych, o czym zadecyduje Biskup Diecezjalny, poradnia może służyć kilku parafiom” wskazuje, że nie każdy proboszcz jest zobowiązany do powołania poradni, ale zależy to od wielkości parafii, o czym decyduje Biskup Diecezjalny²⁸.

duszpasterstwa rodzin, to wolno sądzić, iż wspomniane małżeństwa są zaangażowane także w parafialne poradnictwo małżeńsko-rodzinne.

²⁵ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim*, 13 XII 1989, Kraków 1990, n. 20. Por. W. GÓRALSKI, *Kościelne prawo małżeńskie*, Warszawa 2006, s. 78.

²⁶ Por. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 43, 45 (dalej: II PSP).

²⁷ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., s. 436-486. „Ksiądz Proboszcz powołuje Parafialną Radnię Rodzinną i angażuje Doradców”. Tamże, n. 42.

²⁸ Dokument *Preparazione al sacramento del matrimonio* Papieskiej Rady ds. Rodziny, mówiąc o kursie przedmałżeńskim w ramach przygotowania bliźszego, podkreśla, że „kurs może być prowadzony w poszczególnych parafiach – jeśli jest wystarczająca liczba narzeczonych i są przygotowani ludzie do prowadzenia – bądź też w dekanatach albo w innych formach czy strukturach współpracy

O obowiązku powołania przez proboszcza parafialnej poradni życia rodzinnego wypowiadają się prawodawcy synodalni. Pierwszy Synod Diecezji Toruńskiej postanawia, że w parafii winna działać poradnia życia rodzinnego. „Jeśli z uzasadnionych powodów nie jest to możliwe, należy zorganizować poradnictwo dekanalne, tak jednak, by zainteresowani mogli bez trudności korzystać z jego usług”²⁹. Prawodawca dodaje, że „za stan i funkcjonowanie poradni w parafii odpowiada proboszcz oraz parafialny doradca życia rodzinnego”³⁰. I Synod Diecezji Opolskiej postanawia, że „poradnię parafialną powołuje proboszcz, w porozumieniu z diecezjalnym duszpasterzem rodzin”³¹, natomiast I Synod Archidiecezji Białostockiej przypomina, że „obowiązkiem proboszcza jest m.in. [...] powołanie do istnienia Parafialnego Poradnictwa Rodzinnego i współpraca z Archidiecezjalnym Duszpasterzem Rodzin”³². Z kolei I Synod Diecezji Łomżyńskiej „zobowiązuje księży proboszczów parafii liczących powyżej 4000 wiernych do utworzenia [...] poradni parafialnej, jeżeli jeszcze jej nie ma, i zachęca do tworzenia poradni rodzinnych także w mniejszych

między parafiami”. Nr 48, czyli nie musi być realizowany we wszystkich parafiach, ale w tych, w których jest wystarczająca liczba narzeczonych i są przygotowani ludzie do prowadzenia. Wydaje się, że to samo poprzez analogię można powiedzieć o parafialnej poradni życia rodzinnego. Winna być ona przede wszystkim zorganizowana, gdy jest wystarczająca liczba narzeczonych i są przygotowani ludzie do prowadzenia. W przeciwnym razie powinna być zorganizowana w dekanatach albo w innych formach czy strukturach współpracy między parafiami. Bardziej szczegółowo reguluje to zagadnienie prawo partykularne np.: *Synod Diecezji Łomżyńskiej*, Łomża 2005, s. 160, 466, (dalej: Synod Łomżyński). *III Synod Archidiecezji Łódzkiej*, Łódź 1999; *SYNOD ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ, Instrukcja o prowadzeniu duszpasterstwa małżeństw i rodzin*, s. 139-140, (dalej: Synod Archidiecezji Łódzkiej).

²⁹ *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011, s. 129-130 (dalej: Synod Toruński).

³⁰ Tamże, statut 396 §4, s. 130.

³¹ *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005), Statuty i aneksy*, Opole 2005, statut 308, s. 124 (dalej: Synod Opolski).

³² *I Synod Archidiecezji Białostockiej*, Białystok 2000, statut 627, s. 144, (dalej: Synod Białostocki).

parafiach”³³. Natomiast III Synod Archidiecezji Łódzkiej poleca, aby w parafii, w której liczba wiernych przekracza 2500 osób, była prowadzona poradnia rodzinna. Proboszcz zapewni na ten cel odpowiedni lokal i niezbędne materiały pomocnicze. „Dobrze też przygotowanych doradców życia rodzinnego i zadba o systematyczne informowanie parafian na temat poradni”³⁴, a I Synod Diecezji Kaliskiej zawiera następujące postanowienie: „w parafiach liczących powyżej trzy tysiące wiernych powinna być utworzona poradnia rodzinna. [...] Troska o poradnię parafialną spoczywa na proboszczu”³⁵.

„Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, przypomina, że „w każdej parafii powinna być prowadzona Parafialna Poradnia Rodzinna [...] proboszcz parafii zapewnia na ten cel odpowiedni estetyczny lokal funkcjonalnie urządzony oraz niezbędne materiały pomocnicze”³⁶, jak również „w parafii, gdzie nie ma Poradni parafialnej księży proboszczów zobowiązuje się do udziału w utrzymaniu Poradni w innych parafiach”³⁷.

Obowiązkiem proboszcza jest nie tylko powołanie parafialnej poradni życia rodzinnego, ale co jest oczywiste winien on zapewnić niezbędną bazę materialną oraz właściwą organizację tej instytucji. Przede wszystkim proboszcz winien postarać się o odpowiednie pomieszczenia dla poradni³⁸. „Poradnia winna dysponować własnym lokalem, estetycznie i funkcjonalnie urządzone, zapewniającym możliwość przeprowadzania rozmów, w atmosferze spokoju i intymności”³⁹. „Lokal poradni, wyposażony w potrzebne pomoce,

³³ Synod Łomżyński, statut 466, s. 160.

³⁴ Synod Archidiecezji Łódzkiej, n. 29, s. 139-140.

³⁵ *Pierwszy Synod Diecezji Kaliskiej 2007 - 2009. Prawo diecezjalne Kościoła Kaliskiego*, Kalisz 2009, statut 165, s. 35 (dalej: Synod Kaliski).

³⁶ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, Gniezno 2007, n. 89, s. 12-13.

³⁷ Tamże, n. 90, s. 13.

³⁸ Zob. H. SKUZA, *Katolicka poradnia rodzinna*, Częstochowskie Studia Teologiczne 29 (2001), s. 238-239.

³⁹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., nr 41.

należy tak umiejscowić, aby osobom zainteresowanym dać do niego swobodny i niekrępujący dostęp⁴⁰. „Każda poradnia powinna mieć swoje pomieszczenie, ogrzane i wyposażone⁴¹, „w parafii, w której liczba wiernych przekracza 2500 osób, powinna być prowadzona poradnia rodzinna. Proboszcz zapewni na ten cel odpowiedni lokal⁴². „W każdej parafii powinna być prowadzona Parafialna Poradnia Rodzinna, proboszcz parafii zapewnia na ten cel odpowiedni estetyczny lokal funkcjonalnie urządzony⁴³. Na powstające poradnie proboszczowie mogą „wykorzystać pomieszczenia domów parafialnych⁴⁴.

Pomieszczenie poradni winno być także odpowiednio wyposażone. „W poradni powinny znajdować się materiały poglądowe, potrzebne do pracy doradcy, oraz odpowiednio wyposażona biblioteka. Należy też zadbać o to, by osoby korzystające z poradni miały możliwość zaopatrzenia się w odpowiednią literaturę i inne materiały⁴⁵.

Obowiązkiem proboszcza jest także finansowanie parafialnej poradni życia rodzinnego. Proboszcz zabezpiecza materialne warunki pracy w poradni, pokrywa koszty dokształcania doradców (koszty dojazdu, pobytu i materiałów szkoleniowych), dba o zaopatrzenie biblioteki. Do proboszcza należy także odpowiednie wynagrodzenie doradcy za pracę w poradni. Jeśli to jest poradnia dla dekanatu, za wynagrodzenie odpowiada dziekan, gdy dla kilku parafii, sprawę wynagrodzenia ustalą i zrealizują zainteresowani proboszczowie⁴⁶.

⁴⁰ Synod Toruński, statut 396 §3, s. 130.

⁴¹ Synod Kaliski, statut 166, s. 35-36.

⁴² Synod Archidiecezji Łódzkiej, n. 29, s. 139-140.

⁴³ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, n. 89 a, s. 12-13.

⁴⁴ II PSP, statut 65, s. 47.

⁴⁵ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 41-42. Por. Synod Archidiecezji Łódzkiej, nr 29, s. 139-140; Synod Toruński, st. 396 § 3, s. 130; *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, n. 89 a-b, s. 12-13.

⁴⁶ Por. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 42; Synod Kaliski, st. 166, s. 35-36; *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 89 e, s. 13 oraz 90, s. 13; Synod Opolski, statut 311 c-e, s. 125.

Proboszcz powinien „poradnikom, w celu właściwego ich funkcjonowania, zapewnić odpowiedni budżet”⁴⁷.

W zakres zadań proboszcza wchodzi także troska o właściwą organizację poradni. Winien on zadbać o to, by poradnia była czynna w godzinach korzystnych dla danej parafii, informować o dniach i godzinach jej funkcjonowania poprzez gabloty parafialne, często podawać w ogłoszeniach parafialnych informacje o funkcjonowaniu poradni, przypominać o tym szczególnie podczas misji i rekolekcji, wyklądać w formie ulotek, w stosownych miejscach informacje o poradni oraz udostępniać spowiednikom godziny otwarcia poradni⁴⁸.

3. Proboszcz a pracownicy poradni

Jest rzeczą zrozumiałą, że istotną rolę w parafialnym poradnictwie rodzinnym pełnią odpowiednio wykwalifikowani pracownicy, bowiem „każda działalność duszpasterska, która nie opiera się w swojej realizacji na osobach rzeczywiście uformowanych i przygotowanych, naraża na niebezpieczeństwo swoją jakość”⁴⁹. Stąd istotnym zadaniem proboszcza w obrębie jego odpowiedzialności za parafialną poradnię rodzinną jest troska o to, aby pełniły tam swoją posługę osoby, które odznaczają się odpowiednimi przymiotami i posiadają stosowne kwalifikacje.

Działalność w katolickim poradnictwie małżeńskim i rodzinnym w parafii stanowi uprzywilejowaną płaszczyznę apostolatu świeckich, przede wszystkim małżonków⁵⁰. W parafialnej poradni rodzinnej

⁴⁷ Synod Toruński, statut 396 §6, s. 130.

⁴⁸ Por. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 41-42: *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, n. 89 d, s. 13; Synod Toruński, statut 396 §2, s. 130; Synod Opolski, statut 310, s. 125; H. SKUZA, *Katolicka poradnia rodzinna*, dz. cyt., s. 239-240.

⁴⁹ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Direttorio Generale per la Catechesi*, 15 VIII 1997, Libreria Editrice Vaticana 1997, n. 234. Tekst polski: KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Duszpasterstwo rodzin w współczesnej Polsce: uwarunkowania-zadania-prognozy*, Lublin 2001, s. 264; Kan. 1064 KPK; AS, n. 203; PONTIFICIO

⁵⁰ Por. R. BIELEŃ, *Duszpasterstwo rodzin we współczesnej Polsce: uwarunkowania-zadania-prognozy*, Lublin 2001, s. 264; Kan. 1064 KPK; AS, n. 203; PONTIFICIO

„pracować [...] mogą odpowiednio przygotowane osoby świeckie, zwane Doradcami Życia Rodzinnego”⁵¹.

Kodeks Jana Pawła II z 1983 r. przypomina, że „odpowiednio przygotowani świeccy są zdolni, by otrzymać od świętych pasterzy te urzędy kościelne i posługi, które wolno im piastować zgodnie z przepisami prawa. Świeccy odznaczający się odpowiednią wiedzą, roztropnością i uczciwością, są zdolni do tego, by jako biegli lub doradcy świadczyli pomoc pasterzom Kościoła⁵². Jeżeli jednak świeccy, „na stałe lub czasowo poświęcają się posłudze Kościoła, obowiązani są zdobyć odpowiednią formację potrzebną do właściwego wykonywania swego zadania, by ją spełniali świadomie, umiejętnie i pilnie”⁵³. Parafialni doradcy życia małżeńskiego i rodzinnego winni odznaczać się doświadczeniem i biegłością⁵⁴.

W pierwszym rzędzie to do proboszcza należy wyszukiwanie kandydatów do pracy w poradni⁵⁵. Według Synodu Toruńskiego, „w celu zapewnienia właściwego funkcjonowania poradni proboszcz wybiera odpowiednie osoby”⁵⁶.

CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Raccomandazioni teniamo ad esprimere circa la pastorale dei divorziati risposati*, 25 I 1997, L'Osservatore Romano, 26 II 1997, s. 4. Tekst polski: PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Duszpasterstwo osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, w: M. BRZEZIŃSKI (red.), *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, t. 1, Lublin 2010, s. 237-241; *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w kościele katolickim*, n. 20; II PSP, statut 42, s. 42.

⁵¹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 38. Por. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, *Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia*, dz. cyt., n. 56; „Należy włączyć świeckich, po odpowiednim przygotowaniu w poradnictwo rodzinne”, Synod Toruński, statut 62, s. 29.

⁵² Por. Kan. 228 KPK.

⁵³ Kan. 231 §1 KPK.

⁵⁴ Por. kan. 1064 KPK.

⁵⁵ Por. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 42; por. J. KAMIŃSKI, „Dyrektorium duszpasterstwa rodzin” wyzwaniami dla parafialnych doradców życia rodzinnego, *Sprawy Rodziny* 1 (2010), s. 90.

⁵⁶ Statut 396 § 5, s. 130. Por. Synod Opolski, statut 311 a, s. 125. Pośrednio o kwalifikacjach pracujących w poradnictwie małżeńskim i rodzinnym traktuje dokument *Preparazione al sacramento del matrimonio* Papieskiej Rady ds. Rodziny, gdzie

Proboszcz winien jednak wybierać tylko te osoby, które spełniają określone przez prawo warunki. Winny to być osoby, zarówno mężczyźni jak i kobiety. Tak więc „doradcą może być osoba w wieku 25-60 lat, posiadająca minimum średnie wykształcenie i odpowiednią wiedzę z zakresu psychologii i teologii małżeństwa i rodziny. Powinna odznaczać się umiejętnością nawiązywania kontaktów z ludźmi i współpracy z nimi, oraz posiadać pogłębioną formację religijną”⁵⁷. Prawodawca Toruński przypomina, że proboszcz winien wybierać do pracy w poradni „odpowiednie osoby”⁵⁸, natomiast Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej obliguje proboszcza, aby do dobierał „przygotowanych i kompetentnych doradców życia małżeńskiego i rodzinnego (najlepiej parę małżeńską)”⁵⁹.

Trzeba jednak zaznaczyć, że proboszcz nie może poprzestać jedynie na wyszukaniu odpowiednich osób do posługi w poradni. Winien on zatroszczyć się ponadto o formację tych osób, zarówno początkową, jak i permanentną. W poradni bowiem mogą pracować jedynie osoby kompetentne w kwestiach związanych z miłością, płodnością, dzietnością, pożyciem intymnym, konfliktami i kryzysami”⁶⁰, które „opanowały postęp naukowy po to, by móc służyć radą małżonkom

mówi się o zatrudnianiu w duszpasterstwie rodzin „bardziej dojrzałych w wierze małżeństw” (nr 20, 18).

⁵⁷ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 40. Por. *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, n. 93 h, s. 13. Instrukcja ta zachęca ponadto, „aby doradcy, którzy ukończyli 60 lat pełnili funkcję opiekunów dla młodszych doradców” (n 93 i, s. 14); S. PASZKOWSKI, *Zarys teologii praktycznej małżeństwa i rodziny*, Wrocław 2008, s. 72; W. SZEWCZYK, *Poradnictwo rodzinne dzisiaj*, art. cyt., s. 160.

⁵⁸ Synod Toruński, statut 396 §5, s. 130.

⁵⁹ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 89 c, s. 13. Zob. J. KAMIŃSKI, „*Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*” wyzwaniem dla parafialnych doradców życia rodzinnego, dz. cyt., s. 90.

⁶⁰ BISKUP PŁOCKI, *Instrukcja o przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego w Diecezji Płockiej*, cz. III, Miesięcznik Pastorski Płocki 105 (2010), n. 3, s. 70-80.

w praktykowaniu regulacji naturalnej poprzez stosowanie diagnostycznych metod płodności”⁶¹.

Jeśli chodzi o formację do posługi w poradni (początkową), to wspomniany prezbiter winien „dbać o doksztalcanie i formację doradców” i „mobilizować ich do podjęcia odpowiednich studiów” oraz „pomagać im w pogłębieniu formacji religijnej”⁶², czy kierować odpowiednie osoby na stosowne szkolenia, organizowane przez Wydział Duszpasterstwa Rodzin Kurii Diecezjalnej⁶³.

Wspomniana formacja początkowa winna odbywać się w odpowiednich szkołach⁶⁴, np. w Katolickim Studium Rodziny, Diecezjalnym Studium Życia Rodzinnego⁶⁵, Studium Życia Rodzinnego⁶⁶, czy w ośrodkach uniwersyteckich, gdzie podejmuje się specjalistyczne studia nad rodziną⁶⁷.

Katolicy świeccy prowadzą swoją działalność w poradni „w imieniu i pod przewodnictwem Kościoła”⁶⁸, stąd winni działać na podstawie misji kanonicznej, której udziela biskup diecezjalny⁶⁹, ale o którą występuje do Referatu Rodzin z pisemną prośbą proboszcz. Warunkiem otrzymania misji jest ukończenie Katolickiego Studium Rodziny lub specjalistycznych studiów nad rodziną⁷⁰.

⁶¹ PAPIESKA RADA DS. RODZINY, *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności* (1988), nr 2, w: M. BRZEZIŃSKI (red.), *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, dz. cyt., s. 17-18.

⁶² KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 42.

⁶³ Synod Toruński, statut 396 §5 s. 130.

⁶⁴ Por. J. KAMIŃSKI, „*Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*”, dz. cyt., s. 90.

⁶⁵ Synod Kaliski, statut 358, s. 69.

⁶⁶ Synod Białostocki, statut 120, s. 43.

⁶⁷ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, nr 93 a, s. 13. Por. R. SZTYCHMLER, *Odpowiedzialność za przygotowanie*, dz. cyt., s. 206.

⁶⁸ *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, n. 78, s. 10.

⁶⁹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 40, p. 2. Por. *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, n. 93 a, s. 13.

⁷⁰ Por. *Instrukcja Duszpasterstwa Rodzin Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, n. 93 a, s. 13.

Zadaniem proboszcza jest także angażowanie do pracy w poradni odpowiednich i przygotowanych osób. Według „Dyrektorium duszpasterstwa rodzin” Konferencji Episkopatu Polski, „ksiądz proboszcz powołuje Parafialną Radnię Rodzinną i angażuje Doradców (n. 42). Podobnie postanawia Synod Łomżyński w słowach: „synod przypomina proboszczom, iż do nich należy angażowanie doradców oraz zabezpieczenie odpowiednich warunków pracy w poradni”⁷¹.

Wreszcie proboszcz ma obowiązek dbania o formację permanentną pracowników parafialnej poradni życia rodzinnego, tak więc „dba o doksztalcanie i formację Doradców”⁷², „pomaga im w pogłębieniu formacji religijnej”⁷³, osoby prowadzące poradnię otacza „szczególną troską i opieką duszpasterską”⁷⁴, troszczy się o permanentną formację i doksztalcanie doradców, kieruje ich na zjazdy i sesje, organizowane przez Wydział Duszpasterstwa Rodzin⁷⁵.

Uwagi końcowe

Doniosłą dziedziną kanonicznych obowiązków proboszcza wobec powierzonej mu wspólnoty parafialnej jest odpowiednie przygotowanie nupturientów do zawarcia małżeństwa oraz wspieranie małżonków i rodzin w wypełnianiu ich zadań.

Pomimo, że prawodawca kodeksowy obowiązek przygotowania do małżeństwa i pomocy rodzinom nakłada na całą wspólnotę kościelną, to w przypadku parafii jej proboszcz, sprawujący pasterską pieczę pod władzą biskupa diecezjalnego nad powierzoną wspólnotą, jest pierwszym podmiotem wspomnianego obowiązku.

Istotnym elementem przygotowania narzeczonych i troski o rodzinę wpływającym na to, iż stan małżeński zachowa ducha

⁷¹ Synod Łomżyński, statut 471, s. 161; por. Synod Opolski, statut 309 c, s. 125.

⁷² KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, dz. cyt., n. 42.

⁷³ Tamże.

⁷⁴ Synod Toruński, statut 396 §6 s. 130.

⁷⁵ Por. Synod Łomżyński, statut 471, s. 161-162; Synod Opolski, statut 311 c, s. 126.

chrześcijańskiego i będzie się doskonalił, jest parafialne, katolickie poradnictwo małżeńskie i rodzinne, które w pierwszym rzędzie powierzone jest proboszczowi.

Zadaniem proboszcza jest zorganizowanie i dbałość o funkcjonowanie katolickiej poradni małżeńskiej i rodzinnej, zapewnienie niezbędnej bazy materialnej oraz właściwej organizacji tej instytucji.

Zasadniczą powinnością proboszcza w zakresie jego odpowiedzialności za parafialną poradnię rodzinną jest troska, aby pełniły tam swoją posługę osoby, które odznaczają się odpowiednimi przymiotami i posiadają stosowne kwalifikacje. Wspomniany duszpasterz ma więc: wyszukiwać odpowiednich kandydatów do pracy w poradni, jak również zatroszczyć się o ich formację, zarówno początkową, jak i permanentną.

Tasks of the preacher in the area of family counselling

Summary

The author of the following article focused on an important canonic-pastoral problem, which is the issue of the preacher's tasks in the family counselling field. The aim of this article was to depict the duties of the preacher in the area of preparations for the marriage, furthermore, to present the preacher's responsibility to organise and run the catholic marriage and family clinic.

The preacher should also take care of appropriate people to work at the clinic, as well as their training.